

İZMİR TİCARET BORSASI

**TÜRKİYE’DE KOYUNCULUK FAALİYETİNİN GELECEĞİ
VE
SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜRETİMİ PROJESİ
ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU**

31 Ocak 2019

İzmir

İZMİR TİCARET BORSASI

1. İÇİNDEKİLER

2. GİRİŞ.....	3
3. YÖNTEM.....	3
4. GRUPLAR TARAFINDAN YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	4
4.1 Güçlü Yönler.....	4
4.2 Zayıf Yönler.....	5
4.3 Fırsatlar.....	6
4.4 Tehditler.....	8
4.5 Strateji ve Politika.....	9
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	11
5.1 Güçlü Yönler.....	11
5.2 Zayıf Yönler.....	11
5.3 Fırsatlar.....	11
5.4 Tehditler.....	12
5.5 Strateji ve Politikalar.....	12
5.5.1 Üretim ve Üretici İle İlgili Strateji ve Politikalar.....	12
5.5.2 Pazar Boyutu İle İlgili Strateji ve Politikalar.....	12
5.5.3 Yönetim Boyutu İle İlgili Strateji ve Politikalar.....	13
6. KATILIM LİSTESİ VE MASA DAĞILIMLARI.....	14

İZMİR TİCARET BORSASI

2. GİRİŞ

Bu rapor, “Türkiye’de Koyunculuk Faaliyetinin Geleceği ve Sürdürülebilir Üretimi Projesi” kapsamında 31 Ocak 2019 Perşembe günü Borsa üyeleri, sektör paydaşları, çevre oda-borsa temsilcileri ve akademisyenlerin geniş katılımlarıyla düzenlenen çalıştaydaki çalışmalarını özetlemektedir. Çalıştay programına göre Çalıştayın açılış konuşmasını İzmir Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Bülent Arman yapmıştır.

Açılış konuşmasının ardından İzmir Ticaret Borsası Ar-Ge Müdürlüğü tarafından yürütülen “Türkiye’de Koyunculuk Faaliyetinin Geleceği ve Sürdürülebilir Üretimi Projesi”nin tamamlanan saha çalışması Ar-Ge Uzmanı Kenan Keskinkılıç tarafından katılımcılarla paylaşıldı. Çalışma kapsamında, İzmir’de ana faaliyeti koyunculuk olan 126 adet koyunculuk işletmesi ile yapılan anketler ışığında İzmir ilindeki küçük, orta, büyük ölçekli işletmelerin sosyo-ekonomik yapısı, işletmecilerin yaş, eğitim, tecrübe gibi demografik özellikleri, koyunculuk faaliyetine ilişkin tüm masraf kalemleri ortaya çıkarıldı. Kârlılık, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutta koyunculüğün sürdürülebilirliği ile ilgili sonuçlar aktarıldı.

Sonuç analizinin katılımcılarla paylaşılmasının ardından Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nden Prof. Dr. Mustafa Kaymakçı “Türkiye’de koyunculüğün genel durumu” konulu sunum gerçekleştirdi ve sektöre ilişkin güncel verileri katılımcılara aktardı.

Sunumların ardından çalışmaya katılan sektör temsilcileri, üreticiler, kamu kurumlarının temsilcileri, akademisyenler ve Borsa üyelerinden oluşturulan gruplarla koyunculuk sektörüne ilişkin SWOT Analizi gerçekleştirildi.

3. YÖNTEM

Çalışma kapsamında 6 masa oluşturulmuş, her masaya SWOT başlıklarında tartışılması için 10 ar dakika verilmiştir. Tartışma sonunda grupta hazırlanan çalışmalar sunulmuştur.

SWOT analizi, günümüzde kurumların, sektörün, kişilerin vb. durumlarını analiz etmek için sıkça kullanılan bir yöntemdir. Yöntemde, “s” (strengths) güçlü yönleri, “w” (weaknesses) zayıf yönleri, “o” (opportunities) fırsatları, “t” (threats) tehditleri temsil etmektedir. SWOT, çevresel faktörlerin incelenmesi, var olan durumu iyileştirmek açısından hangi adımların atılabileceğine karar verilmesi ve olumsuz bir duruma karşı önlem alınması açısından oldukça önemlidir.

Çalıştay’da SWOT sonucunda elde edilen veriler ışığında, gruplar tarafından koyunculuk sektörünün sürdürülebilmesi ve geliştirilmesine yönelik strateji ve politika önerileri oluşturulmuştur.

İZMİR TİCARET BORSASI

4. GRUPLAR TARAFINDAN YAPILAN ÇALIŞMALAR

4.1 Güçlü Yönler

Masa 1:

1. Hayvan sayılarındaki yıllar bazındaki artış,
2. Farklı bölgelere adapte olmuş yerli ırk varlığı,
3. Çayır mera varlığını en iyi değerlendiren bir ülke oluşumuz,
4. Koyunun sığıra nazaran üreme yeteneğinin gelişmiş olması,
5. Koyun yetiştiriciliğinde binlerce yıllık kültürel deneyime sahip oluşumuz,
6. Küçükbaş işletmelerine olan desteklemelerin artışı.

Masa 2:

1. Mevcut koyun varlığımız,
2. Özellikle güney doğu ve doğu Anadolu bölgelerimizdeki mera varlığımız,
3. Geçmişten gelen tarım geleneğimiz,
4. Verimli ve hastalıklara dirençli koyun gen kaynaklarındaki zenginliğimiz,
5. Ülkemizin coğrafi konumu,
6. Coğrafyamızın organik yetiştiriciliğe uygun oluşu,
7. Veterinerlik ve ziraat mühendisliği fakültelerinden mezun kalifiye elemanın varlığı.
8. Koyunculüğün gizli işsizliği önleyerek, kadın iş gücünü kullanması,
9. Göçer koyunculüğün sosyal ve kültürel zenginliğinin olması,
10. Tarım ve Orman Bakanlığının halk elinde ıslah (HEI) projelerinde özellikle koyunculuk alanında desteklediği projelerin olması,
11. Yerel yönetimlerin kırsalda kalkınmayı destekleme birimleri kurmaları.

Masa 3:

1. Sayısal olarak koyun varlığımız,
2. Alan olarak meralarımızın varlığı,
3. Geleneksel yetiştiricilik,
4. Koyunun büyükbaş nazaran yemden yararlanma yeteneğinin yüksek olması,
5. Büyükbaş nazaran yavrulama süresinin kısa; yavru sayısının fazla olması,
6. Sakız, ivesi ve imroz vb. değerli ırklarımızın olması,
7. Başta Ortadoğu olmak üzere pazar, ihracat imkanlarının iyi olması,
8. Koyun, kuzu etinin, süt ve diğer ürünlerinin değerli olması ve sağlıklı olması,
9. Halk elinde ıslah projeleri, gen kaynakları projelerinin yürütülüyor olması,
10. Üretici açısından birçok bölgede birlikler üzerinden örgütlenmenin sağlanması.

Masa 4:

1. Aile işletmelerinin olması,
2. Koyun ürünlerinin sağlık açısından faydalı olması,
3. Koyun etinin CLA asitleri içermesi,

İZMİR TİCARET BORSASI

4. Koyun gen kaynaklarındaki zenginliğimiz,
5. Koyunun üreme verimliliğinin yüksek olması.

Masa 5:

1. Bütün coğrafyaya yayılmış olması,
2. Koyunculüğün ekonomik işlevselliğinin olması, (ekonomik işlevsellik, düşük başlangıç sermayesi ve kolay nakde çevrilmesidir.)
3. Koyun yetiştiriciliğinde kültürel deneyime sahip oluşumuz,
4. Güçlü mera varlığımızın, mera besisi ile ilgili üretim potansiyelimizin olması,
5. Genetik kaynaklarımızın çeşitli olması.

Masa 6:

1. Geçmişten günümüze koyunculuk kültürümüzün var olması,
2. Ülkemizde et açığının olması ve alternatif olarak domuz etinin tüketilmemesi,
3. Meralarımızın koyunculuğa uygun olması,
4. Dayanıklı yerli ırk çeşitliliğimizin olması,
5. Yıl boyu üretim yapabilecek coğrafi ve iklimsel şartlara sahip olunması.

4.2 Zayıf Yönler

Masa 1:

1. Köylerden sosyo-ekonomik imkansızlıklar nedeniyle göç olması,
2. Çayır mera varlığındaki bitki örtüsünün zayıf olması ve ranta açılmaları,
3. Geleneksel yöntemlerle yapılması, üretim alanlarının yetersiz ve küçük olması,
4. Kayıtsız ve karma ırkların fazla olması,
5. Desteklerin gerçek üreticilere ulaşmaması,
6. Sağlık koruma önlemlerinin yetersiz oluşu,
7. Büyükşehir Belediyesi yasası ile köylerin mahalleye dönüşmesi.

Masa 2:

1. Kırsaldan gerçekleşen göçler ve gençlerin koyunculuğa ilgisizliği,
2. Büyükşehir Belediyesi yasası ile köylerin mahalleye dönüşmesi,
3. Meraları, hayvanların kullanmasının aleyhine yaklaşımlar,
4. Ürün fiyatlarındaki dalgalanmalar karşısında yetiştiricileri koruyucu yaklaşımın olmaması,
5. Konunun uzmanı olmayan meslek mensuplarının toplumu yanlış bilgilendirmesi,
6. Irk bazında yetiştirici örgütlerinin bulunmaması,
7. Yetiştiricilerin hastalıklardan koruma ve tedavi noktasında isteksiz oluşları, kayıt tutulmaması,
8. Hayvan varlığı ve işletmelerle ilgili verilerdeki düzensizlikler.

Masa 3:

1. Yem hammaddelerinin ve girdilerin dışa bağımlı olmasından kaynaklanan fiyat yüksekliği,
2. Yetiştirici ve tüketici arasında aracılardan sayısının fazla olması ve kar marjlarının yüksek olması,
3. Örgütlenmenin yetersiz olması,

İZMİR TİCARET BORSASI

4. Üretici örgütlerindeki denetimin eksikliği,
5. Konuya ilgi duyan ve sahiplenen yetiştiricilerin desteklenmemesi ve eğitilmemesi,
6. Reklam eksikliği,
7. Meraların niteliklerinin arttırılmaması,
8. Çoban meslek tanımlamasının bulunmaması,
9. Her ürünün değerinde fiyata satılmaması,
10. Şehir, bölge, planlama ve koordinasyon eksikliği.

Masa 4:

1. Kırsalda nüfusun azalması,
2. Koyun ürünlerinin tanıtımının eksikliği,
3. Meralardaki verimsizlik ve buraların amaç dışı kullanılması,
4. Koyun yetiştiricilerine yönelik eğitim eksikliği,
5. Kayıt eksikliği,
6. Kurban bayramlarında planlama yetersizliği,
7. Veteriner ve sağlık hizmetlerinin iyi planlanamaması,
8. Yapağı işletmesinin geliştirilememesi,
9. Ağılların fiziki koşullarının yetersizliği,
10. Kooperatiflerin etkin kullanılmaması,
11. Yem maliyetlerinin yüksekliği,
12. Sürü yöneticiliği sorunu ve özendirilmemesi.

Masa 5:

1. Yetiştiricilik ve hayvan sağlığı konusundaki eğitim eksikliği,
2. Maliyetlerin yüksekliği,
3. Mera yönetimindeki sorunlar,
4. Pazarlamada sorunlar, (Örgütlenme eksikliği, kesimlerdeki keyfi uygulamalar)
5. Alt yapı eksikliği.

Masa 6:

1. Koyunculukta sürdürülebilir yeterli politikanın olmaması,
2. Çobanlığın meslek olarak görülmemesi ve sosyal güvencesinin olmaması,
3. Meraların amacı dışında kullanılması ve yeterli ıslahın yapılmaması,
4. Toplumun koyun ürünlerine önyargılı olması,
5. Eğitim düzeyinin düşük olması, yetiştiricilerin işletme ekonomisi bakımından zayıf olmaları,

4.3 Fırsatlar

Masa 1:

1. Yüksek talep nedeniyle ihracat potansiyelinin olması,
2. Kırmızı et talebinin yurt içinde sürekli artması,
3. Bazı bölgelerde çayır mera potansiyelinin yüksek olması,
4. Yetiştiricileri tehdit eden risklerin tarım sigortası kapsamına alınması,
5. Küçükbaş ve tarımsal desteklemelerin oranının artması,

İZMİR TİCARET BORSASI

6. Yerli ırklarımızdaki varyasyon ıslah çalışmalarının olması.

Masa 2:

1. Geçmişten gelen bir hayvancılık geleneğinin bulunması,
2. Üretici birliklerinin işleyişlerinin anlaşılır hale gelmesi,
3. Aile işletmelerinin varlığı,
4. Genç nüfusa sahip olunması ve bunların ihtiyaç duyduğu hayvansal besinlerin olması,
5. Teknolojik gelişmelere karşı ilgili yetiştiricilerin olması,
6. Tarıma dayalı yazılı ve görsel basının yaygınlaşması.

Masa 3:

1. Bölgemizde üniversite ve araştırma enstitüsünün olması,
2. Bölge yetiştiricimizin aydın ve eğitimli olması,
3. Yerel yönetimlerin kırsal kalkınmaya ve koyunculığa yönelik projelerinin olması,
4. Mera varlığının fazla olması,
5. Bölgemizde agro-turizm ve topluluk destekli tarımın olması,
6. Üretici birliklerinin aktif olması,
7. Etçi, sütçü spesifik melezleme çalışmalarının yapılması ve geliştirilen ırkların olması (tahirova, sönmez, sakız vb.)
8. KKYDP, TKDK destekleri ile yatırım olanaklarının olması,
9. Sektörde koyunculukla ilgili liderlerin olması.

Masa 4:

1. Arzdaki eksiklik nedeniyle koyun, kuzu etine olan yüksek talebin devam etmesi,
2. Teknolojik gelişmelerin kolaylıkla uygulanabilir bir alan olması,
3. Dışa bağımlı olunmaması,
4. Küçük işletmelerin geçimlik kazanç elde edebiliyor olması,
5. Koyunun büyükbaşya göre meradan daha fazla fayda sağlayabilmesi,
6. Yatırımın kolay olması.

Masa 5:

1. İstihdam sağlama olanağı nedeniyle işsizliği önleyebilecek olması,
2. Yetiştiricileri tehdit eden risklerin tarım sigortası kapsamına alınması,
3. Genç nüfusumuzun fazla olması,
4. Maliyeti düşürücü, üretimi arttırıcı bir unsur olan teknolojinin gelişimi,
5. Mera mevzuatının varlığı ve mera ıslah ve amenajman projelerinin yapılması,
6. Mera koyunculununun, mera sağlığı ve arıcılık üzerinde olumlu etkilerinin olması.

Masa 6:

1. Nüfus fazlalığındaki potansiyel işgücünün koyunculığa yönlendirilebilecek olması,
2. Kırmızı et açığının olması ve bu açığın koyunculukla kapatılabilecek olması,
3. İklim değişikliği ve küresel ısınma karşısında küçükbaşların daha dayanıklı olması,

İZMİR TİCARET BORSASI

4. Fiziki ve kültürel altyapımızın ülkemiz koyunculuk potansiyel ve hedeflerine ulaşmak konusunda müsait olması.

4.4 Tehditler

Masa 1:

1. Dişi kuzulara damızlık olarak alım garantisinin verilmemesi ve dişi hayvanların kesiminin kontrol edilememesi,
2. Canlı hayvan, et ve yem maddelerinin ithalatı,
3. Yaşlı nüfus tarafından yetiştiriciliğin yapılması, çoban bulunamaması,
4. Kaçak hayvan girişinin çok olması ve hayvan hareketinin kontrol edilememesi,
5. Pazar koşullarının ve kurban kesimlerinin yeterince denetlenememesi,
6. Hayvan kayıtlarının tutulamaması ve TÜİK hayvan sayısı verilerinin gerçeği yansıtmaması.

Masa 2:

1. Canlı hayvan ve ürün ithalatı ile coğrafyamızın alışık olmadığı hastalıkların görülmesi,
2. Kurban bayramındaki hayvan hareketleri ve kesimlerin yeterince kontrol edilememesi,
3. Hayvan kayıtlarının güncellenmesindeki sıkıntılar,
4. Kırsaldan göçlerin en fazla küçükbaş hayvanlığı etkilemesi,
5. Meraların amacı dışında kullanılması, kaba yem üretiminde yaşanan sıkıntılar,
6. Çobanlık mesleğine yeterince ilgi gösterilmemesi,
7. Mandıraların azalmasına bağlı olarak koyun sütü fiyatlandırılmasında yaşanan istikrarsızlıklar.

Masa 3:

1. Kısa, orta ve uzun vadede planlamanın olmaması,
2. Üreticilerin kazançlarının az olması,
3. Projelerin etki değerlendirmelerinin yapılmaması,
4. Yetiştiricilerin eğitim seviyesinin düşük olması,
5. Kırdan kente göç sorununun olması,
6. Büyükşehir Belediyesi yasanı ile köylerin mahalleye dönüşmesi,
7. Canlı hayvan, et ve yem maddelerinin ithalatı,
8. Yeterince nitelikli damızlık bulunamaması,
9. Hayvan kayıtlarının tutulamaması,
10. Devletin sığırcılığa nazaran koyuncululuğu ikinci derecede önemli görmesi,
11. Kırsalda sosyal yaşam standardının ve kooperatifleşme olanaklarının düşük olması,
12. Ölen kuzu ve koyunların atıkları ile ilgili yönetim koşullarının etkin olmaması.

Masa 4:

1. İklim değişikliğine bağlı kuraklık ve yağmur azlığı,
2. Koyun eti tüketiminde bilgilendirme eksikliği,
3. Koyun etinin fast food a uygun olmaması,
4. Ette ithalatın olması,
5. Koyunculukta atadan kalma yöntemlere bağlı kalınması, yeniliklere açık olunmaması,
6. Genel ekonomiye bağlı olarak alım gücünün düşmesi,

İZMİR TİCARET BORSASI

7. Kuzu etinin işleme ve satış zorluğu olması,
8. Et süt kurumunun küçükbaş sınıflandırmasını doğru yapmaması.

Masa 5:

1. İklim değişikliğine bağlı maliyet artışı, hastalıkların artışı ve uyum sağlayamama,
2. Ülkeler arası destekleme sistemlerinin farklılığının olması (Küresel rekabet),
3. Kırdan kente göç nedeniyle üretimde düşüklüğün olması,
4. Koyunculuk politikasının tavuk ve sığırcılık politikalarının yanında cılız kalması,
5. Teknolojinin gelişmesi.

Masa 6:

1. Genç neslin bu iş koluna ilgi duymaması ve önyargılı olması,
2. İthal et ve hayvanların yerli üreticiyi üretim konusunda tehdit etmesi,
3. Salgın hastalıkların olması,
4. Tüketicilerin küçükbaş ürünlerine karşı olumsuz yönlendirilmesi.

4.5 Strateji ve Politika

Masa 1:

1. Ülkenin gelecek politikalarına ilişkin hayvancılıkla ilgili gerçekçi projeler üretilmelidir. Gerekirse yetiştiriciye damızlık hayvanlar hibe şeklinde verilmeli, karşılığında düşü kuzu alınmalıdır.
2. Aile tipi işletmecilik desteklenmeli, aile üyelerinin SGK ve Bağkur ücretleri devlet tarafından ödenmelidir.
3. Hayvancılıkla ilgili stratejik kararlar alınmalıdır. (Dişi kuzu kesiminin önlenmesi vb.)
4. Üretici ve tüketici arasındaki aracılardan azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.
5. Uzun vadeli hayvancılık politikaları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

Masa 2:

1. Koyun eti tüketiminin arttırılmasına yönelik yazılı ve görsel basında kamu spotu hazırlanmalıdır.
2. Koyun sütü işleyen işletmeler desteklenmelidir.
3. Hayvan borsaları standardize edilmelidir.
4. TSE'nin koyun karkas standartları güncellenmelidir.
5. Çobanlığın artmasına yönelik İŞKUR Toplum Yararına Programlar geliştirmelidir.
6. Küçükbaş hayvancılık özelinde, fuar, sergi ve yarışmalar düzenlenmelidir.
7. Yapağının değer bulabilmesi için kadın işgücünü kullanarak dokumaya yönelik programlar geliştirilmelidir.
8. STK lar yöresel koyun ürünlerine coğrafi işaret alması yönünde teşvik edilmelidir.
9. Tarım politikaları dönemsel olarak değil uzun süreli ve sürdürülebilir olarak belirlenmeli ve siyaset üstü olarak yürütülmelidir.
10. Tüm kesimler kontrollü mezbahalarda yapılmalıdır.

İZMİR TİCARET BORSASI

11. Milli Eğitim ve Tarım ve Orman Bakanlığı ortaklığı ile ilköğretimde uygulamalı tarım eğitimleri verilmelidir.

Masa 3:

1. Kooperatifleşme desteklenmelidir.
2. Nitelikli damızlık üretimi desteklenmelidir.
3. Üretici pazarları ve festivaller düzenlenmelidir.
4. STK lar yöresel koyun ürünlerine coğrafi işaret alması yönünde teşvik edilmelidir.
5. Pazarlama bilgi sistemi oluşturularak, yöre bilgilerinin yer aldığı etiketlemeye geçilmelidir.
6. Çobanlığın eğitimi, teşvik edilmesi ve mesleki tanımlamanın yapılması gerekmektedir.
7. Ürün çeşitlendirilmesi kapsamında inovatif ürünler ve yeni pazarlama teknikleri geliştirilmelidir.
8. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü bünyesinde küçükbaş hayvancılık daire başkanlığı kurulmalıdır.
9. Hayvancılık özel ihtisas komisyonları küçükbaş ve büyükbaş olarak ayrı ayrı oluşturulmalıdır.
10. Destekler birlik ve/veya kooperatif üzerinden verilmeli, üreticilerin birlik yönetimlerine katılımı, genel kurul ile sınırlı olunmaması yönünde düzenlenmelidir.

Masa 4:

1. Desteklemeler arttırılmalıdır. Bu yapılırken ilk öncelikli şey konuyla ilgili eğitimlerin verilmesi ve denetimin sürekli ve etkin olmasıdır.
2. Koyunculukla ilgili mevzuatta bulunan hata ve eksikliklerin ayıklanması ve mevzuatın güncellenmesi yapılmalıdır.
3. Çobanlık mesleğine maddi kaynak ayrılarak, çobanların desteklenmesi ve eğitimin verilmesi gerekmektedir.
4. Ulusal kanallardaki yemek programlarında küçükbaş etinin tanıtımının yapılması sağlanmalıdır.
5. Coğrafi konumumuz ve mera yapımız göz önüne alındığında, devlet küçükbaş yetiştiriciliğini birinci öncelikli olarak benimsemelidir.
6. Kooperatif ve birliklerdeki yolsuzluk ve güvensizliği engelleyecek düzenlemeler yapılmalıdır.
7. Kuzu kayıplarını en aza indirecek şekilde eğitim çalışmaları yapılmalı ve ayrı bir teşvik sistemi oluşturulmalıdır.

Masa 5:

1. Düzenli kayıt tutulması sağlanmalıdır.
2. Yetiştiricilere her konuda eğitim verilmelidir.
3. Sürdürülebilirlik, altyapı olanakları ve desteklemelerle ilgili kaynak yönetimi sağlanmalıdır.
4. Koyunculuk işletmeleri KOBİ sınıfına alınarak, kredi ve hibe imkanlarından faydalandırılmalıdır.
5. Koyunculuk ürünleri ile ilgili pazarlama imkanlarını geliştirecek politikalar geliştirilmelidir.
6. İslah yoluyla koyunculukta verimlilik sağlanmalıdır.

Masa 6:

İZMİR TİCARET BORSASI

1. Yıl boyu sürekli kuzu ve süt üretiminin sağlanması gerekmektedir.
2. Erken kuzu kesiminin önüne geçerek 20 kg. üzeri karkasın kesimine teşvik verilmesi gerekmektedir.
3. Irka özgü örgütlenme ürün pazarlamasının sağlanması gerekmektedir.
4. Koyunculukta devlet politikasının oluşturulması ve tüm gerçek ve tüzel kişiliklerin bu politika dışına çıkmaması gerekmektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Grupların çalışması sonrasında, yukarıda da görüldüğü gibi koyunculukla ilgili güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit olarak bazı bulgular ortak oluşmuştur. Raporun bu bölümünde amacımız çalıştaydaki tüm grupların üzerinde hem fikir olabileceği, ortak olarak en fazla vurgu yapılan başlıklar beşer adetle sınırlanarak verilmiştir. Bu sınırlamada konu ile ilgili üretim, pazarlama ve yönetim açısından en fazla tekrar edilen başlıklar ele alınmıştır. Ayrıca koyunculuk sektörünün geliştirilmesine yönelik strateji ve politika önerilerinden tüm masaların ortak olarak hem fikir olduğu başlıklar da bu konu altında yer almaktadır.

5.1 Güçlü Yönler

1. Mera varlığımız ve meralarımızın koyunculuğa uygun olması,
2. Koyun yetiştiriciliğinde binlerce yıllık kültürel deneyime sahip oluşumuz, sayısal olarak mevcut koyun varlığımız ve yerel çeşitlerimizin varlığı,
3. Et, süt, yapağı, deri, gübre gibi koyun ürünlerinin sağlık açısından faydalı ve yüksek kaliteli ürünler olması,
4. Koyunların sığırlara göre üreme süresinin kısa, verimi ve kabiliyetinin yüksek, yemden yararlanma yeteneğinin fazla olması,
5. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından halk elinde ıslah (HEI) ve gen kaynakları projelerinin yürütülüyor olması.

5.2 Zayıf Yönler

1. Kırsaldan gerçekleşen göçler ve gençlerin koyunculuğa ilgisizliği, bununla birlikte çobanlığın meslek olarak görülmemesi ve sosyal güvencesinin olmaması,
2. Meralardaki verimsizlik ve buraların amaç dışı kullanılması,
3. Yem hammaddelerinin ve girdilerin dışa bağımlı olmasından kaynaklanan maliyet yüksekliği,
4. Koyun ürünlerinin tanıtımının eksikliği, özellikle kamuoyunun yanlış yönlendirilmesi ve kesimlerdeki keyfi uygulamaların varlığı,
5. Büyükşehir Belediyesi yasası ile köylerin mahalleye dönüşmesi, izin ve ruhsat konusunda yaşanan zorlukların bulunması.

5.3 Fırsatlar

1. Küçük işletmelerin geçimlik kazanç elde edebiliyor olması, aile işletmelerine önem verilerek kırsaldan göç olgusunun engellenebilmesi,
2. Fiziki ve kültürel altyapımızın ülkemiz koyunculuk potansiyel ve hedeflerine ulaşmak konusunda müsait olması,

İZMİR TİCARET BORSASI

3. Yurtiçinde kırmızı et açığının olması nedeniyle koyun, kuzu etine olan yüksek talebin devam etmesi, coğrafi konumumuz nedeniyle Ortadoğu ve Avrupa pazarlarına ihracat yapabilecek olmamız,
4. Etçi, sütçü spesifik melezleme çalışmalarının yapılması, geliştirilen ırkların olması (tahirova, sönmez, sakız vb.), kuraklığa ve iklim değişikliklerine karşı yerli ırklarımızın dayanıklı, adaptasyon kabiliyetinin yüksek ve verimli olması.
5. Teknolojik gelişmelerin üretim, pazarlama ve yönetim konusunda sağlayabileceği fırsatların olması.

5.4 Tehditler

1. Canlı hayvan, yem ve hammaddelerin ithalatı nedeniyle coğrafyamızın alışık olmadığı hastalıkların görülmesi ve üretim maliyetlerinin yükselmesi,
2. Çobanlık mesleğine toplumun tüm kesimlerince ilgi gösterilmemesi nedeniyle gençlerin bu mesleğe yönelmemesi, mevcut işletmelerde genç çoban bulunamaması,
3. Koyun ürünlerinin pazarlanmasına ilişkin tüketicilerin algı sorunu, fast food a uygun olmaması, pazarın yönetiminin kurban sonrası dönemlerde planlanmasının zorluğu,
4. Hayvan kayıtlarının tutulamaması ve TÜİK hayvan sayısı verilerinin gerçeği yansıtması,
5. Devletin sığırcılığa nazaran koyuncululuğu ikinci derecede önemli görmesi sonucu olarak Et Süt Kurumunun küçükbaş sınıflandırmasını doğru yapmaması.

5.5 Strateji ve Politikalar

Yapılan çalıştayda ortaya çıkan strateji ve politikaların her birinin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle başlıkların sayısal olarak sınırlandırılması yerine üretim ve üretici yönüyle, pazar boyutu ile ve yönetim, politika oluşturucular boyutu ile tasnif edilmiştir.

5.5.1 Üretim ve Üretici İle İlgili Strateji ve Politikalar

1. Aile tipi işletmecilik desteklenmeli, aile üyelerinin SGK ve Bağkur ücretleri devlet tarafından ödenmelidir.
2. Çobanlığın artmasına yönelik İŞKUR Toplum Yararına Programlar geliştirmelidir.
3. Çobanlık mesleğine maddi kaynak ayrılarak, çobanların desteklenmesi, eğitimin verilmesi ve mesleki tanımlamanın yapılması gerekmektedir.
4. Nitelikli damızlık üretimi desteklenmelidir.
5. Kuzu kayıplarını en aza indirecek şekilde eğitim çalışmaları yapılmalı ve ayrı bir teşvik sistemi oluşturulmalıdır.
6. İslah yoluyla koyunculukta verimlilik arttırılmaya devam edilmelidir.
7. Yıl boyu sürekli kuzu ve süt üretiminin sağlanması gerekmektedir.
8. Erken kuzu kesiminin önüne geçerek 20 kg. üzeri karkasın kesimine teşvik verilmesi gerekmektedir.

5.5.2 Pazar Boyutu İle İlgili Strateji ve Politikalar

1. Üretici ve tüketici arasındaki aracılardan azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.
2. Koyun eti tüketiminin arttırılmasına yönelik yazılı ve görsel basında kamu spotu hazırlanmalıdır.
3. Koyun sütü işleyen işletmeler desteklenmelidir.
4. Hayvan borsaları standardize edilmelidir.
5. TSE'nin koyun karkas standartları güncellenmelidir.

İZMİR TİCARET BORSASI

6. Küçükbaş hayvancılık özelinde, fuar, sergi ve yarışmalar düzenlenmelidir.
7. Yapağının değer bulabilmesi için kadın işgücünü kullanarak dokumaya yönelik programlar geliştirilmelidir.
8. STK lar yöresel koyun ürünlerine coğrafi işaret alması yönünde teşvik edilmelidir.
9. Tüm kesimler kontrollü mezbahalarda yapılmalıdır.
10. Üretici pazarları ve festivaller düzenlenmelidir.
11. Pazarlama bilgi sistemi oluşturularak, yöre bilgilerinin yer aldığı etiketlemeye geçilmelidir.
12. Ürün çeşitlendirilmesi kapsamında inovatif ürünler ve yeni pazarlama teknikleri geliştirilmelidir.
13. Ulusal kanallardaki yemek programlarında küçükbaş etinin tanıtımının yapılması sağlanmalıdır.
14. Koyunculuk ürünleri ile ilgili pazarlama imkanlarını geliştirecek politikalar geliştirilmelidir.

5.5.3 Yönetim Boyutu İle İlgili Strateji ve Politikalar

1. Devlet küçükbaş yetiştiriciliğini birinci öncelikli olarak benimsemelidir.
2. Tarım politikaları, dönemsel olarak değil uzun süreli ve sürdürülebilir olarak belirlenmeli ve siyaset üstü olarak yürütülmelidir.
3. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü bünyesinde küçükbaş hayvancılık daire başkanlığı kurulmalıdır.
4. Koyunculukla ilgili mevzuatta bulunan hata ve eksikliklerin ayıklanması ve mevzuatın güncellenmesi yapılmalıdır.
5. Hayvancılık özel ihtisas komisyonları küçükbaş ve büyükbaş olarak ayrı ayrı oluşturulmalıdır.
6. Ülkenin gelecek politikalarına ilişkin hayvancılıkla ilgili gerçekçi projeler üretilmelidir. Gerekirse yetiştiriciye damızlık hayvanlar hibe şeklinde verilmeli, karşılığında dişi kuzu alınmalıdır.
7. Milli Eğitim ve Tarım ve Orman Bakanlığı ortaklığı ile ilköğretimde uygulamalı tarım eğitimleri verilmelidir.
8. Kooperatifleşme desteklenmeli ve Kooperatif ve Birliklerdeki yolsuzluk ve güvensizliği engelleyecek düzenlemeler yapılmalıdır.
9. Desteklemeler arttırılmalıdır. Bu yapılırken ilk öncelikli şey konuyla ilgili eğitimlerin verilmesi ve denetimin sürekli ve etkin olmasıdır.
10. Destekler birlik ve/veya kooperatif üzerinden verilmeli, üreticilerin birlik yönetimlerine katılımı, genel kurul ile sınırlı olunmaması yönünde düzenlenmelidir.
11. Düzenli kayıt tutulması sağlanmalıdır.
12. Sürdürülebilirlik, altyapı olanakları ve desteklemelerle ilgili kaynak yönetimi sağlanmalıdır.
13. Koyunculuk işletmeleri KOBİ sınıfına alınarak, kredi ve hibe imkanlarından faydalandırılmalıdır.
14. Irka özgü örgütlenme ürün pazarlamasının sağlanması gerekmektedir.

İZMİR TİCARET BORSASI

6. KATILIM LİSTESİ

Sürdürülebilir Koyunculuk Çalıştayı Katılımcı Profili

Adı/Soyadı	Kurum	Ünvanı
Ahmet TOMAR	İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Şube Müdürü
Aydın YAĞIZ	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü	Veteriner Hekim
Bülent ARMAN	İzmir Ticaret Borsası	Yönetim Kurulu Başkan Yrd.
Cafer Tayyar GÜLPINAR	İzmir İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği	Yönetim Kurulu Başkanı
Cüneyt GÜLEÇ	İzmir Ticaret Odası	Meclis Üyesi
Çağatay TERZİ	İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Veteriner Hekim
Çağdaş GÜREL	İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Veteriner Hekim
Demiralp KAYA	Pınar Et	Mühendis/Zooteknist
Doç. Dr. Hakan ÜSTÜNER	Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi	Öğretim Üyesi
Dr. Avni GÖK	İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Veteriner Hekim
Dr. Ebru TONG	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 4. Bölge Müdürlüğü	Veteriner Hekim
Dr. Emre ALARSLAN	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Koyunculuk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	Ziraat Yük. Mühendisi
Dr. Erçin GÜDÜCÜ	İzmir Ticaret Borsası	Genel Sekreter
Dr. Hayati OYANIK	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Küçükbaş Hayvancılık Şube Müdürlüğü	Müdür
Dr. Yalçın YAMAN	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Koyunculuk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	Veteriner Hekim
Dr. Neriman BİLGİÇ	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü	Ziraat Yük. Mühendisi
Edwin CLARK	---	Üretici
Elif YÜCE	TARİM Hayvan Hayat Sigortaları Müdürlüğü	Müdür Yard.
Ertuğrul BİLGİN	Tire İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Veteriner Hekim
Evren UYGUR	EN Danışmanlık	Yönetici
Funda E. ATAÇ	Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi	Öğretim Üyesi
Gökçe OKULLU	---	Üretici
Gözde DURAN	İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Ziraat Yük. Mühendisi
Günay USLU	İzmir İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği	Birlik Sorumlu Müdürü
H. Gökhan ÖZDEMİR	İzmir Veteriner Hekimleri Odası	Yönetim Kurulu Başkanı
Hüseyin ÖZŞENOĞULLARI	İzmir Ticaret Borsası	Üye
İbrahim SEVİOĞLU	---	Üretici
İnayet GÜRTEKİN	İzmir İli Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
Kağan TAN	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Genel Müdürlüğü	Zir. Yük. Müh.
Kenan KESKİNKILIÇ	İzmir Ticaret Borsası	Ar-Ge Uzmanı

İZMİR TİCARET BORSASI

Mehmet Ali GÜL	İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Zooteknist
Mehmet Emin HALICIOĞLU	İzmir Ticaret Borsası	Meclis Üyesi
Metin KAYA	---	Üretici
Murat MOTUR	İzmir Ticaret Borsası	Meslek Komitesi Üyesi
Mustafa AYKOL	Tire İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Veteriner Teknisyen
Mustafa TOKCAN	---	Üretici
Mustafa YAĞCIOĞLU	İzmir Ticaret Borsası	Ar-Ge Müdürü
Müjdat ÇUBUKÇU	TARİM Manisa Bölge Müdürlüğü	Bölge Müdürü
Name KÜÇÜKKİLİNÇ	---	Üretici
Necla KALKAY	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü	Veteriner Hekim
Ömer Gökhan TUNCER	İzmir Ticaret Borsası	Meclis Başkan Yrd.
Övül SÖKELİ	İzmir Ticaret Borsası	Ar-Ge Uzmanı
Prof. Dr. Mehmet KOYUNCU	Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi	Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI	Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi	Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Gamze SANER	Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi	Öğretim Üyesi
Rıza DÖNMEZ	---	Danışman
Serhat GÜRSEL	İzmir İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği	Veteriner Hekim
Seyfullah DİNER	İzmir İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği	Yönetim Kurulu Üyesi
Sinem Çelikten	İzmir Ticaret Borsası	Genel Sekreter Yard.
Süha HAKBİLEN	İzmir İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği	Müdür
Şebnem BORAN	İzmir Ticaret Odası	Uzman
Şerafettin GÜZEL	İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü	Zooteknist
Tamer BAYTIN	T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü	Mühendis/Zooteknist
Tuncay PARYAZ	İzmir Ticaret Borsası	Üye
Yaşar YATAĞAN	Tire İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü	Veteriner Hekim
Yılmaz ŞENKAYA	İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğü	Müdür Vekili
Zafer GÜNER	İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Ziraat Teknisyeni